

RECENZÍÓK

Cikkismertetés: Népegészségügyi beavatkozások káros és szándékolatlan következményinek előrejelzése, felmérése a CONSEQUENT keretrendszerrel

Article review: Anticipating and assessing adverse and other unintended consequences of public health interventions using the CONSEQUENT framework

Ismertető: [Devosa Iván](#)

Doi: [10.58701/mej.15839](https://doi.org/10.58701/mej.15839)

Ismertetett cikk: Stratil, J. M., Biallas, R. L., Movsisyan, A., Oliver, K., & Rehfuess, E. A. (2023). Anticipating and assessing adverse and other unintended consequences of public health interventions: the (CONSEQUENT) framework. *medRxiv*, 2023-02. DOI: <https://doi.org/10.1101/2023.02.03.23285408>

Kulcsszavak: népegészségügyi beavatkozások; kedvezőtlen és szándékolatlan következmények; döntéshozók; keretrendszer

Keywords: *public health interventions; adverse and unintended consequences; decision-makers; framework*

ELŐZMÉNYEK

A népegészségügyi beavatkozások a legjobb szándékok ellenére is kedvezőtlen és szándékolatlan következményekkel járhatnak. Ezeket a következményeket ritkán vizsgálják rendszerszerűen a népegészségügyi beavatkozások fejlesztése, értékelése vagy végrehajtása során. A szerzők strukturált, többoldalú és bizonyítékokon alapuló megközelítést alkalmaztak egy keretrendszer kidolgozásához, amely a kutatókat és a döntéshozókat támogatja a szándékolatlan következmények fogalmi és kategorizálási folyamatában.

MÓDSZERTAN

A szerzők a "legjobb illeszkedés" keretrendszer-szintézis megközelítést alkalmazták.

Az előzetes keretrendszert a WHO-INTEGRATE keretrendszer (Rehfuess és mtsai, 2019) és a Viselkedésváltoztatás Kereke (Michie, Van Stralen és West, 2011) elemeinek felhasználásával tervezték meg. Ezután kvalitatív, szisztematikus áttekintést végeztek a népegészségügyi beavatkozások kedvezőtlen és szándékolatlan következményeiről szóló elméleti és fogalmi publikációk között a Medline és Embase adatbázisokban, valamint a nem-szakirodalmi források áttekintése révén. Ezen eredmények alapján iteratív módon módosították és fejlesztették az előzetes keretrendszert a feltárt kutatások tematikus elemzése alapján. A keretrendszer érvényesítése és további finomítása érdekében négy szisztematikus áttekintést kódoltak a különböző népegészségügyi beavatkozások kedvezőtlen és szándékolatlan következményeiről.

EREDMÉNYEK

A CONSEQUENT azaz „CONSEQuences of pUblIc hEalth iNTerventions” keretrendszer két összetevőt (komponenst) tartalmaz: az első a kedvezőtlen és szándékolatlan következményekre összpontosít, és kategorizálja azokat; a második azokat a mechanizmusokat emeli ki, amelyek révén a kedvezőtlen és szándékolatlan következmények előfordulhatnak. Az első komponens nyolc következmény-dimenziót foglal magában – egészség, egészségügyi rendszer; emberi és alapvető jogok; elfogadhatóság és adherencia (pontos betartás, azaz a beteg mennyire működik együtt az egészségügyi szakemberrel); egyenlőség és méltányosság; társadalmi és intézményi, gazdasági és erőforrás, valamint ökológiai.

A kedvezőtlen és egyéb nem szándékolt következmények mechanizmusai és kategóriái a CONSEQUENT keretrendszerben:

Első komponens (következmények):

1. Egészség:
 - Fizikai egészség és egészségmagartás
 - Pszichoszociális egészség és jólét
2. Egészségügyi rendszer:
 - Egészségügyi szolgáltatások hozzáférhetősége, igénybevétele és minősége
 - Egészségügyi rendszer működése
3. Emberi és alapvető jogok:
 - Autonómia, önrendelkezés és magánélet
 - Diszkrimináció és stigmatizáció
4. Elfogadhatóság és adherencia
 - Elfogadhatóság
 - Adherencia és megfelelés

5. Egyenlőség és méltányosság:
 - Egészséggel kapcsolatos egyenlőség és méltányosság
 - Szociális és gazdasági egyenlőség és méltányosság
6. Társadalmi és intézményi:
 - Polgári élet, szociokulturális intézmények és részvétel
 - Társadalmi kohézió és jólét
 - Oktatás és fejlődés
 - Mindennapi élet feltételei
 - Biztonság, védelem és bűnözés
 - Jogi és politikai rendszer
 - Társadalmi normák, értékek és gyakorlatok
7. Gazdasági és erőforrásokkal kapcsolatos:
 - Pénzügyi források
 - Nem pénzügyi erőforrások
 - Gazdaság és gazdasági tevékenységek
8. Ökológiai:
 - Energiafogyasztás és üvegházhatású gázok kibocsátása
 - Levegő, föld és víz rendelkezésre állása, minősége és használata
 - Ökoszisztémák, állatvédelem és biodiverzitás

Második komponens (mechanizmusok):

1. Biológiai-fiziológiai mechanizmusok
2. (Re)akció és viselkedésváltozás
3. Érzékelés, tapasztalat és értékelés
4. Elérhető lehetőségek a (re)akcióra
5. Környezetek és környezeti kitettség
6. Társadalmi normák és gyakorlatok
7. Gazdasági és piaci mechanizmusok
8. Rendszerek és rendszerelemek működése

KÖVETKEZTETÉSEK

A CONSEQUENT keretrendszer célja, hogy megkönnyítse a kedvezőtlen és szándékolatlan következmények fogalmi és kategorizálási folyamatát a népegészségügyi beavatkozások fejlesztése, értékelése és végrehajtása során, és támogassa a bizonyítékokon alapuló döntéshozatalt.

A CONSEQUENT keretrendszer egy két-komponensű keretrendszer, amely a népegészségügyi beavatkozások kedvezőtlen és nem szándékolt következményeinek fogalmi és kategorizálási folyamatát segíti elő, mind az eredmények (azaz következmények), mind pedig az ezekhez vezető folyamatok (azaz mechanizmusok) tekintetében. Ez a keretrendszer segíthet a népegészségügyi kutatóknak, gyakorlóknak és döntéshozóknak a kedvezőtlen és nem szándékolt következmények fogalmi meghatározásában és előrejelzésében a népegészségügyi be-

avatkozások fejlesztése, értékelése vagy végrehajtása során. Továbbá, a keretrendszer a kutatók által a népegészségügyi beavatkozások kedvezőtlen és nem szándékolt következményeinek kategorizálására és osztályozására is alkalmazható, például a szakirodalom hiányosságainak feltárására, amelyek a jövőbeni publikációk során tovább finomításra kerülnek.

AJÁNLÁS

A keretrendszer alkalmazása a hazai körülmények között is új ok-okozati kapcsolatokat tárhat fel, amelyek ismeretében a szakemberek a magyarországi körülményekre adaptált és optimalizált, új népegészségügyi megoldásokkal állhatnak elő. Emellett fontos lenne, hogy ezzel egy újabb lehetőség nyílna hazánkban is a beavatkozások esetlegesen felmerülő negatív hatásainak felismerésére és kiküszöbölésére.

HIVATKOZÁSOK

- Rehfuess, E. A., Stratil, J. M., Scheel, I. B., Portela, A., Norris, S. L., & Baltussen, R. (2019). The WHO-INTEGRATE evidence to decision framework version 1.0: integrating WHO norms and values and a complexity perspective. *BMJ Global Health*, 4(Suppl 1), e000844.
- Michie, S., Van Stralen, M. M., & West, R. (2011). The behaviour change wheel: a new method for characterising and designing behaviour change interventions. *Implementation science*, 6, 1-12.
- Stratil, J. M., Biallas, R. L., Movsisyan, A., Oliver, K., & Rehfuess, E. A. (2023). Anticipating and assessing adverse and other unintended consequences of public health interventions: the (CONSEQUENT) framework. *medRxiv*, 2023-02. DOI: <https://doi.org/10.1101/2023.02.03.23285408>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván
Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Kecskemét
ivan@devosa.hu

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2024. 05. 19.
Elfogadva: 2024. 06. 07.
Megjelentetve: 2024. 09. 16.

Copyright © 2024 Devosa Iván. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.